

70-річчя академіка НАН України Д.С. КІВИ

Дмитро Семенович Ківа народився 8 жовтня 1942 р. в Казані (Росія). У 1964 р. після закінчення Харківського авіаційного інституту почав працювати інженером-конструктором на Державному підприємстві «АНТОНОВ» (колишній Авіаційний науково-технічний комплекс ім. О.К. Антонова). У 1969 р. Д.С. Ківа став провідним конструктором, а 1979 р. керівник підприємства Олег Костянтинович Антонов призначив його своїм заступником зі створення легких літаків. З 1987 р. Дмитро Семенович — головний конструктор, а з 1991 р. — перший заступник генерального конструктора. Упродовж 2005–2006 рр. він виконував обов'язки генерального конструктора. З 2006 р. Д.С. Ківа — президент — генеральний конструктор ДП «АНТОНОВ», а від жовтня 2008 р. — голова правління Державного авіабудівного концерну «Антонов». У 2006 р. Дмитра Семеновича обрано членом-кореспондентом, а в 2012 р. — академіком НАН України.

Науково-дослідна робота приваблювала Дмитра Семеновича ще з інститутських часів, коли він був членом студентського конструкторського бюро. Широковідомий внесок Д.С. Ківи в розвиток теорії та практики побудови авіаційної техніки. Він брав участь у створенні практично всієї авіатехніки ДП «АНТОНОВ»:

- легких багатоцільових літаків Ан-3, Ан-32, Ан-74 та їхніх модифікацій;
- середнього транспортного літака короткого злету та посадки Ан-70;
- важких транспортних літаків Ан-124 «Руслан», Ан-225 «Мрія» та їхніх модифікацій;
- регіональних пасажирських літаків Ан-140, Ан-148, Ан-158.

Дмитро Семенович розробив і застосував нову методологію гарантування безпеки польотів, підтримання льотної придатності й сертифікації авіаційної техніки, що відповідає новітнім нормам безпеки та міжнародним сертифікаційним стандартам. Її використовують на всіх етапах створення літаків ДП «АНТОНОВ», що дає змогу значно скоротити кількість дуже дорогих натурних льотних випробувань.

Вагомим здобутком Д.С. Ківи стали дослідження характеристик композиційних матеріалів на основі вуглецевих волокон і методів збільшення жорсткості металевих конструкцій шляхом зміцнення їх вуглепластиками. Запропоновано й обґрунтовано принципи пошуку раціональних конструктивно-технологічних рішень, в основі яких — залежність між системами якісного пріоритету композиційних матеріалів та експлуатаційними вимогами до конструкції літаків,

що дозволило зменшити їхню вагу, збільшити ресурс, зберігши високу безпеку польотів.

Дмитро Семенович успішно керує потужним науково-виробничим комплексом, на якому працює близько 13 000 осіб — представники 198 професій і спеціальностей. Це робітники, інженери, технологи, конструктори, вчені, що здійснюють дослідження за 35 науковими напрямками: аеродинаміка, міцність літальних апаратів, механіка, гідравліка, авіоніка, матеріалознавство тощо. Щороку ДП «АНТОНОВ» приймає на роботу від 100 до 250 найкращих випускників вищих навчальних закладів України. Підприємство створює їм оптимальні умови для праці й удосконалення професійних навичок, зміцнює соціальну базу. Д.С. Ківа вважає залучення талановитих молодих фахівців запорукою достойного продовження традицій вітчизняного авіабудування. Інший пріоритет — розвиток навчальних центрів ДП «АНТОНОВ», де готують спеціалістів із багатьох напрямів. Особливу увагу президент — генеральний конструктор приділяє Навчально-методичному центру комп'ютерних інформаційних технологій та Центру підготовки льотного складу — єдиному місцю в Україні, де готують льотчиків-випробувачів.

Дмитро Семенович спрямовує роботу ДП «АНТОНОВ» на впровадження нових наукових розробок і технологій в авіабудування. Він керує діяльністю 50 різних випробувальних комплексів, лабораторій і стендів, де відпрацьовують конструкції майбутніх літаків і перевіряють їхню надійність. На підприємстві діє конструкторське бюро з лабораторним і виробничим комплексами та льотно-випробувальною базою, уможливаючи всебічну перевірку нових ідей та їх реалізацію під час створення літаків.

ДП «АНТОНОВ» є лідером у вітчизняній авіапромисловості з використання полімерних композитних матеріалів і запровадження в авіатехніку сучасних інформаційних технологій. Першим літаком, повністю сконструйованим за допомогою «цифри», став

Ан-148. Це дало змогу скоротити строки його виробництва, відкривши шлях до застосування цифрових технологій на етапах серійного виробництва та швидкого освоєння машини льотним і технічним складом авіакомпаній.

Д.С. Ківа вважає, що використання в роботі ДП «АНТОНОВ» світових досягнень (технологій та ідей) не менш вагоме, ніж створення власних «ноу-хау». Підприємство активно співпрацює з компаніями США, Німеччини, Великої Британії, Франції та інших країн Західної Європи. За сприяння провідних міжнародних авіакомпаній організовано серійне виробництво «Анів» у 5 країнах світу, здійснено спільні проекти з фірмами 10 держав, 15 країн постачають комплектувальні деталі для серійного виробництва цих літаків. У побудові Ан-148, крім 37 вітчизняних підприємств, брали участь 130 російських і 30 — західноєвропейських.

Співпрацю з НАН України Дмитро Семенович розглядає як провідний напрям діяльності ДП «АНТОНОВ». Завдяки їй розв'язано низку виробничих завдань, зокрема, у галузі авіаційного матеріалознавства, міцності конструкцій літаків у цілому та їхніх окремих елементів, аеродинаміки, електронної техніки і багатьох інших. Розроблення загального аеродинамічного конструювання літаків, системи блискавкозахисту, проведення міцнісних випробувань із зіткнення в польоті з птахами, використання композиційних матеріалів та інші спільні проекти НАН України і ДП «АНТОНОВ» відіграли значну роль у створенні регіональних реактивних літаків Ан-148 і Ан-158. На моделі Ан-158 пройшли практичні випробування розробки Інституту гідромеханіки — стенда для дослідження на моделях аварійної посадки літака на воду.

У доробку Дмитра Семеновича — 176 наукових праць, 16 авторських свідоцтв і патентів у галузі будівництва пасажирських, вантажних і багатоцільових літаків, конструктивних і технологічних рішень для конкретних умов експлуатації, дослідження

і розроблення методів досягнення високої надійності, збільшення ресурсу експлуатації та гарантування безпеки літаків.

Д.С. Ківа — заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки та Премії ім. О.К. Антонова НАН України, Герой України, кавалер орденів «За заслуги» I, II, III ступенів, Ярослава Мудрого V ступеня та ордена Держави, має відзнаку НАН України «За наукові досягнення». Його вшановано нагородою міжнародної організації з гарантування безпеки польотів Flight Safety Foundation (FSF). У дипломі, який було вручено Дмитрові Семеновичу,

зокрема зазначено: *«Він зробив свій внесок у безпеку польотів, забезпечивши передачу інформації, необхідної для підтримки льотної придатності повітряних суден, від розробника — ДП «Антонов» — державам, експлуатантам і суспільству. Це вплинуло на підвищення рівня авіаційної безпеки в усьому світі і стало позитивним прикладом, який мають наслідувати інші виробники та держави».*

Наукова громадськість і колектив ДП «АНТОНОВ» щиро вітають Дмитра Семеновича з ювілеєм, бажають йому міцного здоров'я, нових наукових звершень і наснаги в його великій та відповідальній роботі.

80-річчя члена-кореспондента НАН України Б.П. МАЦЕЛЮХА

Богдан Павлович Мацелюх народився 2 жовтня 1932 р. у с. Цетуля Яворівського району на Львівщині. У 1948 р. він вступив на лікувальний факультет Львівського державного медичного інституту (тепер — Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького). У вересні 1949 р. був заарештований і засуджений військовим трибуналом до 10 років позбавлення волі в таборах суворого режиму Воркути,

а в серпні 1954 р. — звільнений і реабілітований. У 1959 р. закінчив із відзнакою медичний інститут, потому працював лікарем-інфекціоністом у Березнегуватській міжрайонній лікарні на Миколаївщині.

У 1960–1963 рр. Богдан Павлович навчався в аспірантурі при Інституті мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України, з яким і пов'язав свою подальшу наукову діяльність. Від 1965 р. Б.П. Мацелюх очолює відділ генетики мікроорганізмів цього Інституту. У 1964 р. він захистив кандидатську, а в 1980 р. — докторську дисертацію. Має вчене звання професора. У 1990 р. Богдана Павловича обрано членом-кореспондентом АН УРСР за спеціальністю «молекулярна генетика».

Б.П. Мацелюх побудував кілька генетичних карт і показав двосторонню реплікацію хромосоми стрептоміцетів, відкрив новий антибіотик ландоміцин Е і молекулярний механізм його дії (апоптоз), новий регулятор біосинтезу антибіотика з родини дикетопіперазинів, розробив систему вектор — господар, клонував низку генів,